

Bureauonderzoek Archeologie

Plangebied Groenloseweg 1 te
Winterswijk (voormalige
Tricotfabriek)

Opdrachtgever

Dhr. H. Abbink
Groenloseweg 1
7101 AA Winterswijk
t: 0543-521446

Projectnummer

2010079

Kenmerk

EKU/DIR/HAMA/2010079

Eindredactie/kwaliteitscontrole: paraaf

Drs. E. van der Kuijl

datum

12-8-2010

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

Colofon

Opdrachtgever: De heer H. Abbink

Project: Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk

Projectnummer: 2010079

Titel: Bureauonderzoek Archeologie Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk

Datum: 12-8-2010, versie 1.0

Redactie: drs. E. van der Kuijl – Hamaland Advies

Afbeelding voorzijde: Doorkijkje tussen Wilhelmina en de Spoelierij, voormalige Tricotfabriek. Bron: www.wikipedia.org

© Hamaland Advies VOF. De rechten van intellectueel eigendom verblijven te allen tijde bij Hamaland Advies VOF.

INHOUD

1	Inleiding	4
1.1	Inleiding en onderzoekskader	5
1.2	Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek	5
1.3	Werkwijze	6
1.4	Beleidskaders	6
1.5	Administratieve gegevens	7
2	Bureauonderzoek en verwachtingsmodel	8
2.1	Landschapsgenese	8
2.2	Historische ontwikkeling van het dorp Winterswijk en de Tricotfabriek	10
2.3	Archeologische waarden	14
2.4	Archeologisch verwachtingsmodel	15
3	Conclusie en aanbeveling	17
	Gebruikte literatuur	18

Bijlagen:

Bijlage 1: Overzicht van het plangebied met de te ontgraven deelgebieden

Bijlage 2: Archiskaartje van het plangebied

Bijlage 3: Geologische perioden en lijst met gebruikte afkortingen

1 Inleiding

1.1 Inleiding en onderzoekskader

Hamaland Advies heeft in opdracht van dhr. H. Abbink uit Winterswijk een bureauonderzoek uitgevoerd voor het plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk (zie bijlage 1). De aanleiding voor het onderzoek wordt gevormd door de voorgenomen bouwplannen (uitbreiding van een woning en nieuwbouw van een garage) in het plangebied. Het plangebied ligt ten westen van de rotonde naar de Ravenhorsterweg, Singelweg, Burg. Bosmastraat en Meddosestraat en grenst aan de noordzijde van de historische kern van Winterswijk. Het plangebied maakt deel uit van het terrein van de voormalige Tricotfabriek en de 'Tricot-villa'. De geplande nieuwbouwwerkzaamheden bestaan uit de uitbreiding van een woning (deellocatie 1) en de nieuwbouw van een garage (deellocatie 2). Deellocatie 1 heeft een omvang van 11 x 20 m², waarvan reeds 7 x 14 m² verstoord is. Het te onderzoeken deel heeft diensgevolge een omvang van 122 m². Deellocatie 2 heeft een omvang van 15 x 20 m² (300 m²). Voorafgaand aan de graafwerkzaamheden voor de nieuwbouw dient in het kader van de Wet op de archeologische monumentenzorg (Wamz) verkennend archeologisch onderzoek te worden uitgevoerd. Het uitgevoerde onderzoek bestaat uit een KNA conform bureauonderzoek dat aangevuld is met een verkennend inventariserend veldonderzoek (verkennende fase). Het beleid van de gemeente Winterswijk schrijft voor dat er per deellocatie minimaal 5 boringen worden gezet tot in de ongeroerde grond, met een maximum van 10 per hectare. Het bureauonderzoek wordt uitgevoerd door Hamaland Advies uit Zelhem, het booronderzoek wordt uitgevoerd door MUG ingenieursbureau uit Leek.

Het bevoegd gezag, de gemeente Winterswijk (mevrouw J. Ras) en diens adviseur, de Regionaal Archeoloog van Regio Achterhoek (M.H.J.M. Kocken), zullen de resultaten van het bureauonderzoek toetsen.

Afbeelding 1: Topografische historische kaart van omstreeks 1830 met de ligging van het plangebied bij de witte ster ten noordwesten van de historische kern van Winterswijk.

1.2 Doel en vraagstelling van het bureauonderzoek

Het doel van het bureauonderzoek is het verkrijgen van inzicht in bekende en te verwachten archeologische waarden in- en om het plangebied. Op basis van de verworven informatie wordt een archeologisch verwachtingsmodel voor de onderzoekslocatie opgesteld.

De volgende vragen zullen, indien mogelijk, beantwoord worden:

- Wat is de bodemopbouw en de vermoedelijke intactheid van het bodemprofiel binnen het plangebied?
- Zijn er archeologische vindplaatsen in het onderzoeksgebied aanwezig?

Het antwoord op deze vragen zal worden verwerkt in een archeologisch verwachtingsmodel voor het plangebied, waarbij aangegeven zal worden of een nader onderzoek door middel van karterende boringen nodig zal zijn of niet.

- Is aanvullend onderzoek door middel van karterende of waarderende boringen of proefsleuven noodzakelijk?

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

1.3 Werkwijze

Het bureauonderzoek is uitgevoerd conform de eisen van de Kwaliteitsnorm Nederlandse Archeologie (KNA, 3.1) en bestaat uit de volgende onderdelen:

- 1 beschrijving van de huidige situatie en de toekomstige situatie (KNA LSO2);
- 2 beschrijving van de historische situatie en de landschappelijke ontwikkeling (KNA LSO3);
- 3 beschrijving van de bekende archeologische waarden (KNA LSO4);
- 4 het opstellen van een archeologisch verwachtingsmodel (KNA LSO5).

Om tot een gefundeerd archeologisch verwachtingsmodel te komen is voor het onderzoek relevant bronnenmateriaal geraadpleegd. Door informatie uit verschillende invalshoeken samen te voegen ontstaat de mogelijkheid dwarsverbanden te leggen tussen de diverse brontypen en aan de hand hiervan een geïntegreerd archeologisch verwachtingsmodel op te stellen. De gegevens voor het bureauonderzoek zijn ontleend aan:

- Archis, het geautomatiseerde archeologische informatiesysteem voor Nederland. Onderdelen hiervan vormen de Archeologische Monumenten Kaart (AMK) en de Indicatieve Kaart van Archeologische Waarden (IKAW);
- geomorfologisch, bodemkundig, topografisch en historisch kaartmateriaal;
- archeologische beleidsadvieskaart (cultuurhistorische atlas) van Winterswijk;
- archeologische rapporten en publicaties;
- aanvullende informatie van de heer J. Goorhuis van de Oudheidkundige Vereniging;
- overleg met de Regionaal Archeoloog van Regio Achterhoek, drs. M.H.J.M. Kocken, betreffende de onderzoeksmethodiek.

Voor het onderzoek is een bezoek gebracht aan de Openbare Bibliotheek van Winterswijk. Wij zijn de heer J. Goorhuis van de archeologische werkgroep "Het Museum" zeer erkentelijk voor zijn medewerking aan het project.

1.4 Beleidskaders

Rijksbeleid

In de Monumentenwet (1988) is vastgelegd dat in het kader van een aanlegvergunning (art. 39), bouwvergunning (art. 40) of een vrijstellingsbesluit (art. 41) als bedoeld in de WRO art. 15, 17 en 19 van de aanvrager geëist kan worden dat hij een rapport overlegt waarin de archeologische waarde van het te verstoren terrein voldoende is vastgesteld. Met de herziening van de Monumentenwet 1988 (2007) en de invoering van de nieuwe WRO is de zorgplicht voor het bodemarchief wettelijk verankerd in de ruimtelijke ordening. Voor de toetsing van archeologische waarden is een archeologisch bestel ontwikkeld, waarmee de archeologische waarde van een terrein bepaald kan worden door middel van een getrappt systeem van onderzoek. In het kader van het vrijstellingsbesluit volstaat in eerste instantie een bureauonderzoek en een inventariserend veldonderzoek (IVO-K).

Provinciaal Beleid

Het provinciaal beleid van Gelderland t.a.v. cultuurhistorie en archeologische monumentenzorg is vastgelegd in het Streekplan Gelderland 2005 en Belvoir 3 (provinciaal cultuurhistorisch beleid 2009-2012). In de Kadernota Archeologie 'Investeren in het verleden is werken aan de toekomst' zijn de beleidsvoornemens voor het provinciaal archeologiebeleid van de provincie Gelderland verwoord.

Gemeentelijk beleid

Op dit moment beschikt gemeente Winterswijk (nog) niet over een vastgesteld eigen archeologiebeleid. De gemeente beschikt wel over vastgestelde archeologische beleidsadvieskaart in de vorm van een cultuurhistorische atlas. In overleg met de Regionaal Archeoloog beleidsadvieskaart gebruikt als toetsingskader voor de archeologische verwachting. Verder zijn de landelijke en provinciale richtlijnen leidend voor het opstellen en toetsen van het onderhavig onderzoek.

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

1.5 Administratieve gegevens

Provincie: Gelderland
Plaats: Groenloseweg 1
Gemeente: Winterswijk
Toponiem: Voormalig terrein Tricotfabriek
Kaartblad: 41 D

Huidig grondgebruik: Grasland (park) en erfverharding (klinkers)
Toekomstig grondgebruik: Nieuwbouw opstallen
Omvang van de ontwikkeling: 422 m²
Bodemtype: dekzand en beekdalafzettingen van de Slinge
Geomorfologie: Veldpodzol met esdek
Periode: Prehistorie t/m Nieuwe Tijd

Het centrumcoördinaat van het plangebied is: 246.530 / 443.750

Het plangebied wordt omsloten door de volgende vier hoekcoördinaten:

246542 / 443759 NW

246570 / 443741 NO

246566 / 443723 ZO

246534 / 443746 ZW

2 Bureauonderzoek en verwachtingsmodel

2.1 Landschapsgenese

Inleiding

Het plangebied maakt deel uit van de noordelijke randzone van de historische kern van Winterswijk. De historische kern is ontstaan op een stuifzandrug langs de Whemerbeek. Na 1326 kwam Winterswijk onder het wereldlijke gezag van de Gelderse graaf. Textielnijverheid vormde de belangrijkste basis van bestaan die zich ontwikkelde van huisnijverheid bij de boeren tot een ware industrie. In 1862 werd de eerste van uiteindelijk 6 textiel fabrieken opgericht. Het plangebied maakt deel uit van het terrein van de voormalige Tricotfabriek.

In de laatste ijstijd, het Weichselien (120.000-11.700 jaar geleden) bereikte het landijs Nederland niet. Tijdens het Pleniglaciaal veranderde het landschap in een open taiga-achtig landschap met geïsoleerde bosopstanden, dwergstruiken, heide en kruiden. Gedurende het Weichselien raakten de diverse dalsystemen voor een belangrijk deel opgevuld met smeltwaterafzettingen, veen en klei. Tussen 32.500 en 19.000 jaar geleden werd het steeds droger en kouder. In uitgestrekte delen van Winterswijk werd een dikke zwakgolvende deken van fijn stuifzand afgezet. Tussen 13.000 jaar en 11.500 jaar geleden werden veel dalen opgevuld met stuifzand. Dit werden later de belangrijkste woongebieden. Vanaf de late Middeleeuwen ontstonden hierop de plaggendecken. Er wordt gesproken van een enkeerdgrond wanneer het dikker is dan 50 cm. Uit archeologische waarnemingen in de directe omgeving van het plangebied is gebleken dat het oude esdek ondanks ingravingen redelijk intact is en een behoorlijke dikte heeft (tot meer dan een meter).

Geomorfologie en bodemgesteldheid

Binnen de gemeente Winterswijk worden op basis van de geomorfologie en bodemgesteldheid globaal drie deelgebieden of landschappen onderscheiden, het dekzandlandschap, het landschap van de fluviatiele pleistocene terrasresten en het landschap van de plateaus. Het plangebied bevindt zich in het dekzandlandschap dat tot het Oostnederlandse Plateau wordt gerekend. De bovengrond bestaat over een groot aaneengesloten gebied uit een laag dekzand met een minimale dikte van 125 tot 150 cm. De hoogte van de dorpskern bedraagt circa 34 m + NAP (bron: www.ahn.nl). Voor het dekzandlandschap geldt dat de meest reliëfrijke delen (goed ontwaterde dekzandruggen en -koppen) die grenzen aan of worden omgeven door laaggelegen, natte gebieden een hoge archeologische verwachting hebben. Dekzandwellingen en vlakten hebben een middelmatige archeologische verwachting. Dalvormige laagten, depressies en venen hebben overwegend een lage archeologische verwachting. Op de plateaus komen veel dagzomende oude kleien voor. Deze zijn vaak afgegraven voor de baksteenindustrie. Door plaggenbemesting zijn daarna weer esdekken ontstaan. Archeologisch onderzoek elders in Oost-Nederland heeft aangetoond dat de archeologische verwachting van essen of esdelen op prequartaire klei of grondmorene over het algemeen laag is. De ondergrond in het plangebied bestaat vermoedelijk uit dikke plaggendecken op terrasafzettingen (van de Whemerbeek; eenheid 23), die zich voor een deel onder de bebouwing van de historische kern bevinden.

Bodem

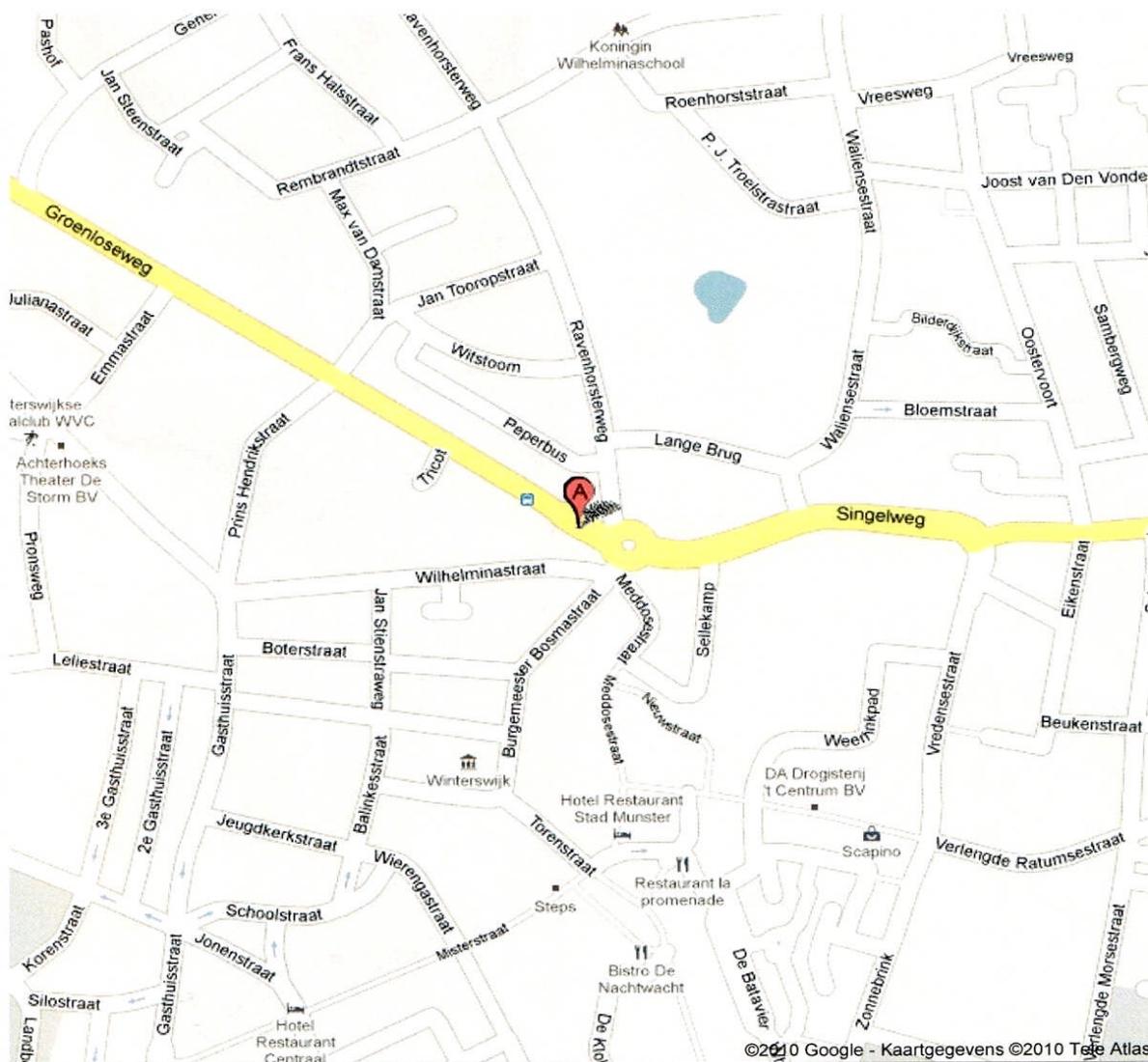
Omdat het plangebied in de bebouwde kom van Winterswijk ligt, is het niet gekarteerd op de bodemkaart en op de IKAW/AMK. Op grond van de cultuurhistorische atlas van Winterswijk en eerdere onderzoeken in de omgeving van het plangebied kan de bodemopbouw toch worden herleid. Volgens de atlas bestaat de ondergrond van het plangebied uit de flanken van de stuifzandrug van de het dal van de Berkel (Whemerbeek) welke omgeven wordt door een laatpleistocene/middenholocene dalvlakte. Het betreft een terreinvorm ontstaan door windtransport met profieltype 1 (Eda1p; enkeerdgronden met een dik plaggendeck). Het plangebied ligt ten oosten van de Whemerbeek. Door langdurige toepassing van plaggenbemesting ontstonden op de kampen of bouwlanden dikke humeuze plaggendecken. Deze werden in de loop der tijd uitgebreid tot in de aangrenzende laagten, de nattere hellingen van de plateaus en het beekdal van de Whemerbeek (Neefjes & Willemse, 2009, 84). Hierdoor zijn aan weerszijden van het dal van de Whemerbeek kampen samengegroeid tot uitgestrekte esgronden. Het grootste deel van deze akkercomplexen is onder de bebouwde kom van Winterswijk verdwenen. De kom van Winterswijk heeft volgens de Cultuurhistorische Atlas (blad 14) een hoge archeologische trefkans. Dit geldt ook voor de onderzoekslocatie die vanaf de tweede helft van de 19^e eeuw geleidelijk aan bebouwd is geraakt.

Grondwater

Grondwatertrap VI heeft een gemiddelde hoogste grondwaterstand (G.H.G) van 40 tot 80 cm. onder het maaiveld en een gemiddelde laagste grondwaterstand (G.L.G.) van meer dan 120 cm.

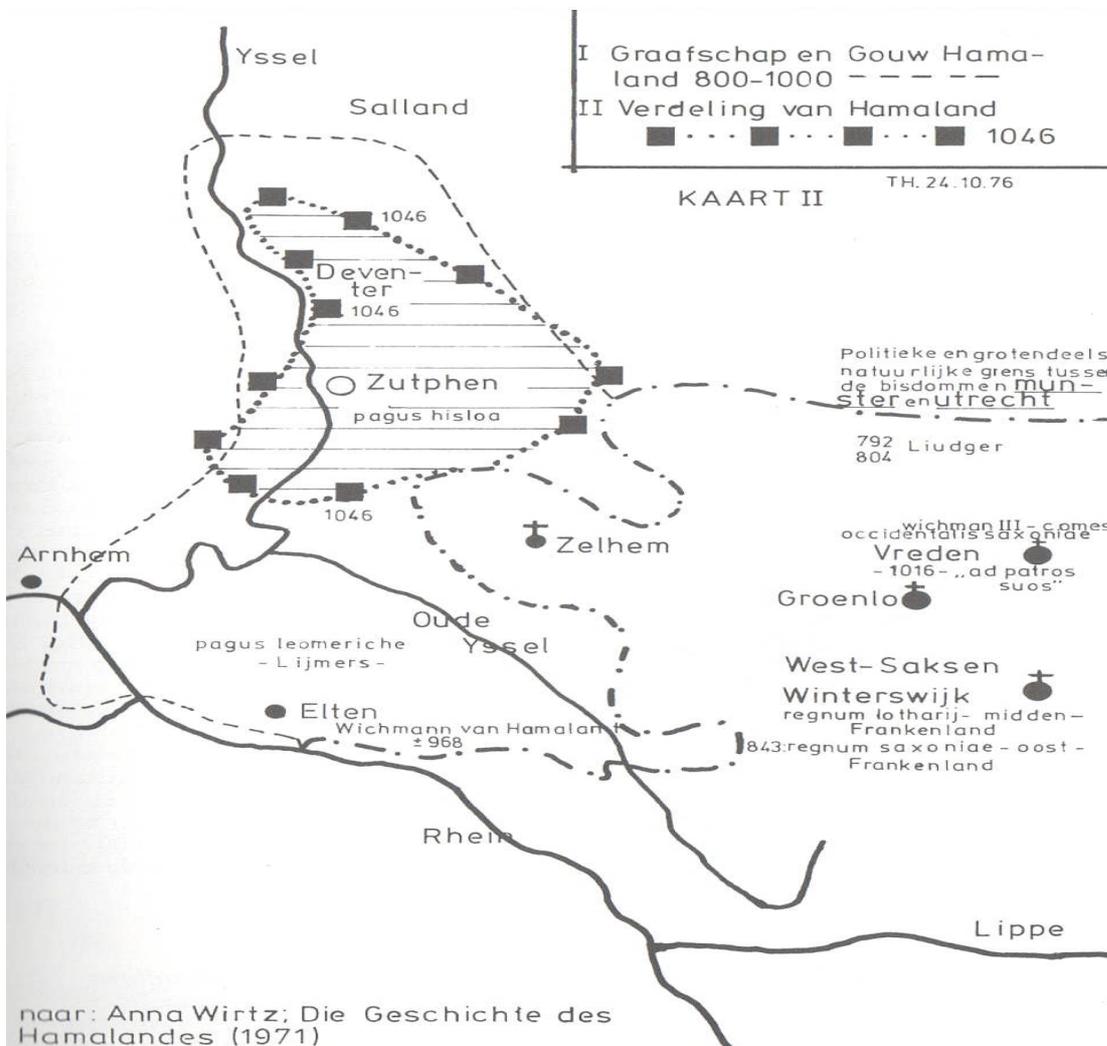
Afbeelding 3. Uitsnede van de archeologische kaart uit de Cultuurhistorische Atlas Winterswijk. Het plangebied is aangegeven met een witte ster. Bron: RAAP, 2009, blad 14.

Afbeelding 4: Ligging van het plangebied Groenloseweg 1aan de noordrand van de historische kern van Winterswijk.
bron: Google maps.

2.2 Historische ontwikkeling van het dorp Winterswijk

Het gebied rond het tegenwoordige Winterswijk lag langs de westgrens van West-Saksen (afb. 5) . Wanneer Karel de Grote omstreek 785 aan abt Bernrad opdracht geeft om in het West-Saksische deel het christelijk geloof te verkondigen, vormt diens benoeming het begin van de kerstening van dit gebied (Thielen, 1981, 6). De verkondiging van het christendom in het West-Saksische gebied is opgetekend in de "Capitulatio de partibus Saxionae" die door Karel de Grote in 782 of 785 is uitgevaardigd. De kerstening verloopt langs de hoofdwegen in het gebied. Het zijn de verbindingen Wichmond-Zelhem-Bocholt-Werden met de zijtak Winterswijk-Stadtlohn-Coesfeld-Munster waarlangs de oerparochies met de kerkelijke centra ontstaan. Winterswic was een van deze parochies, van waaruit het omliggende gebied werd gekerstend. De uitgang wic, staat voor woonplaats (van). Na de dood van abt Bernrad wordt West-Saksen het missiegebied van Liudger. Liudger wordt op 30 maart 804 tot bisschop van Munster gewijd. Tot zijn bisdom behoort de 'Urpfarrei' (oerkerpel) Winterswijk. De parochiekerk is een zogeheten 'Taufkirche', een kleine houten kerk of kapel, de latere Jacobskerk. De bisschop van Munster was van oudsher de collator van de Jacobskerk. Vanaf 1193 werd Winterswijk een aartsdiakonaat ("Uppen Braeme"). Vermoedelijk werd rond 1225 de driebeukige romaanse voorganger van de huidige Jacobskerk gebouwd.

Afbeelding 5. Overzicht van de staatkundige verdeling van de gronden in Oost-Nederland tussen het jaar 800 en 1000 en na de uiteenval van het graafschap Hamaland in 1046.

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

De oudste woongebieden met de vroege bevolkingsconcentraties van Winterswijk vormen eilandjes te midden van woeste gronden. De hoofdhof (*curia of curtis*) Winterswijk werd rond 1070 met de onderhorige boerenhoeven door bisschop Friedrich I (1064-1084) geschonken aan het door hem gestichte St. Mauritiusstift te Munster met nog 19 andere hoofdhoven met onderhorig bezit (Thielen, 1981, 8). In het oudste Inkomensregister (*Heberegister*) van het St. Mauritiusstift uit de periode 1150-1175 worden als inkomsten uit de hoofdhof *Winethereswik* vermeld: 14 stuivers zilver, twee varkens en dertig kippen. De 12 onderhorige hoeven leveren rogge, gerst en geld. Een van de hoeven ligt woest en wordt niet bebouwd. De hoeven komen voor met de namen Ado, Hoyco, Hezel, Azo, Meneko, Ezelin, Heio, Boso, Azo, Gebo en Menzo. Inkomensregisters uit latere tijden vermelden de namen Essinck, Hesseling (nu Barlo in Dld), Creilo, Dusterbeke, Elekenc, Caldenberge, Hintkamp (Hones), Honesche, en twee hoeven met de naam Hesteren. De historische kern maakte in de Late Middeleeuwen deel uit van de Marke van 'Dorp en Dorpbuurt'. Zij bestond uit de hogere gronden langs de Slinge, waar essen voorkwamen die in grootte vergelijkbaar waren met die van Miste (Neeffjes & Willemse, 2009, 84). Na de middeleeuwen breidde het dorp zich in de 16^e tot en met de 18^e eeuw uit langs enkele uitvalswegen: de Meddosestraat, de Misterstraat, de Wooldsestraat en de Ratumsestraat. Omstreeks 1820 werd ten noorden van het dorp de straatweg naar Groenlo en Vreden aangelegd. Naast een groot aantal kleine en enkele grote weverijen en spinnerijen was in het begin van de 19^e eeuw sprake van o.a. jeneverstokerijen, bierbrouwerijen en pottenbakkerijen. In 1862 werd door H. Willink aan de Groenloseweg de eerste door stoom aangedreven weverij gesticht, genaamd 'De Witstoom'.

De Tricotfabriek

Het plangebied maakt deel uit van het oorspronkelijke terrein van de voormalige Tricotfabriek. De Tricotfabriek of 'De Tricot' werd in 1888 opgericht door Geert Jan Willink, neef van Jan Willink, die toen directeur was van stoomweverij de Batavier. Geert Jan Willink werkte sinds 1864 in het bedrijf van zijn oom. Jan Willink was een welvarend man en liet in 1864 een grote villa op de hoek van de Wilhelminastraat bouwen door de architect Richter. Later zou deze villa de naam Tricot-villa krijgen. Geert Jan Wellink heeft eerst 2 jaar geëxperimenteerd met machinaal breien met tricotage-machines in het koetshuis van de villa van zijn oom. In deze tijd was er al aangevangen met de bouw van de Tricot, welk haar deuren in 1890 opende. In de jaren 20 van de 20e eeuw werkten er meer dan 1500 mensen in de Tricotfabriek (bron: www.wikipedia.org).

De bouw en verbouwingen 1890-1978

De architect van het eerste gebouw 'Wilhelmina' was Gerrit Beltman. Beltman's bouwstijl wordt als typerend gezien voor de architectuur van de textielfabrieken in het oosten van Nederland. In 1905 werd het gebouw aan de achterkant uitgebreid en aan de voorzijde werd een lange vleugel aangebouwd. In 1912 bouwde de zoon van Gerrit Beltman, Arend Beltman, de spoelerij aan de achterzijde van de Wilhelmina. In 1915 volgde een verhoging van de vleugel van de Wilhelmina tot drie lagen en breidde men de spoelerij uit. De spoelerij werd in 1922 eveneens verhoogd, tot vier lagen. In 1934 vond wederom uitbreiding plaats, door de plaatsing van een magazijn aan de oostzijde van de Wilhelmina. In 1952 werd een lage kantooraanbouw aan de westzijde gerealiseerd. In totaal zijn aan de Tricot van 1890 tot 1954 75 bouwvergunningen afgegeven. De laatste was voor de aanbouw van de 36 meter hoge schoorsteen. In 1978 werd de fabriek gesloten. Op 27 november 1989 heeft er een grote brand gewoed in de oude breierij. De schade die deze brand (en de 2 kleinere nabrandjes) aanrichtten in de Tricot was groot. De fabriek stond al 11 jaar leeg en het gevaar van instorting werd steeds groter.

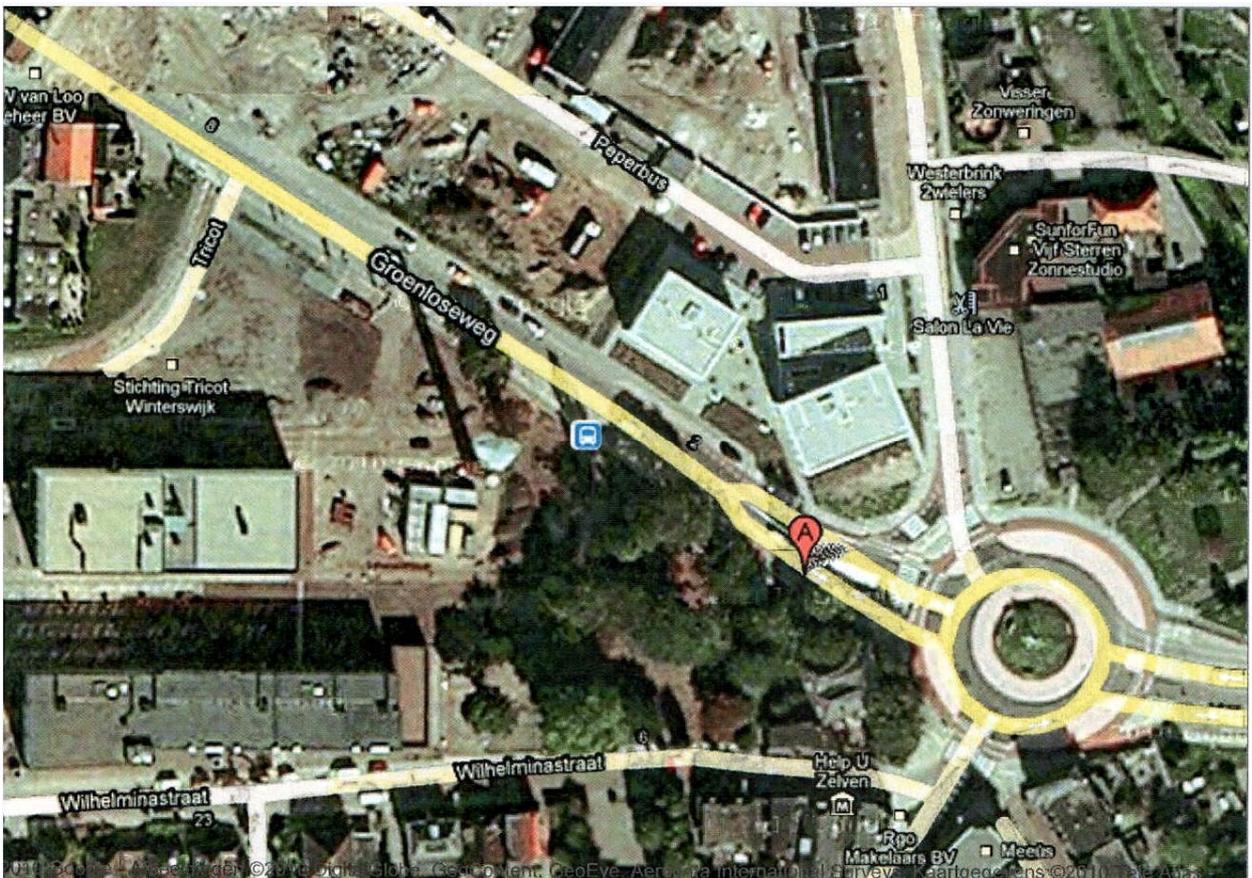
Afbeelding 6 hiernaast: Herinneringsplaquette van het personeel ter gelegenheid van het 50-jarig bestaan (bron: www.wikipedia.org).

Nieuwe bestemming

In 1995 kwam het idee om een gedeelte van het gebouw te gaan gebruiken als gemeentehuis, maar dit plan heeft het niet gehaald. In 2000 hebben zowel de Wilhelmina als de spoelerij en de schoorsteen dankzij door staatssecretaris Van der Ploeg de status rijksmonument gekregen. Echter is de schoorsteen door een blikseminslag in januari 2003 8 meter ingekort. De weverij, het trappenhuis van de spoelerij en het ketelhuis zijn gesloopt. In 2003 begon woningbouwvereniging de Woonplaats met de verbouwing van de spoelerij tot een appartementencomplex, de Wilhelmina volgde al snel. De verbouwing werd groots aangepakt: de Wilhelmina is volledig gestript zodat het gebouw op een zeker moment enkel nog uit het (meer dan 100 jaar oude) betonnen skelet bestond. De Tricot bestaat nu naast o.a. expositieruimten uit 25 appartementen van variërende grootte (bron: www.wikipedia.org).

Afb. 7: De voormalige spoelerij.

Afbeelding 8. Satellietbeeld van de onderzoekslocatie (A) met links daarvan de voormalige Tricotfabriek (bron: Google Maps).

2.3 Archeologische waarden

In het plangebied heeft nog niet eerder archeologisch onderzoek plaatsgevonden. Binnen een straal van 500 meter rond het plangebied staan een aantal archeologische onderzoeksmeldingen en vindplaatsen geregistreerd in Archis (II). Direct ten zuiden van het plangebied ligt de historische kern van Winterswijk (AMK-nr. 13224, centrum; terrein van archeologische waarde). Er zijn vier onderzoeksmeldingen vermeld. Onderzoeksmelding 5267 betreft een onderzoek van ARC in 2003 waarvan de resultaten niet opgenomen zijn in Archis. Onderzoeksmelding 2429 betreft een archeologische begeleiding uit 2001 (uitvoerder onbekend). Onderzoeksmelding 10393 heeft betrekking op een deelgebied van in totaal 29 terreinen die in 1997 door RAAP zijn onderzocht in het kader van de Ruilverkaveling Winterswijk West. Hierbij werden 15 vindplaatsen aangetroffen met vondsten in de akkerlaag op of – in de nabijheid van esgronden. De vondsten bestaan voornamelijk uit aardewerkscherven en dateren uit de (Late) Prehistorie tot en met de Late Middeleeuwen. Onderzoeksmelding 12141 betreft een waarderend onderzoek ter plaatse van De Winkelaar uit 2005 door ARC b.v. De onderzoekslocatie betrof een natte depressie aan de rand van een dekzandkop die opgevuld was met afval waaronder veel Laatmiddeleeuws aardewerk¹. Tijdens een onderzoek van het ADC bij het aangrenzende 'Gat van Van Eck' (De Weverij) achter de Meddosestraat, werd een grote afvalkuil met aardewerk uit de IJzertijd en de Romeinse tijd aangetroffen. Daarnaast zijn er diverse waarnemingen door de archeologische werkgroep "Het Museum" bekend. In 1977 en 1978 is er op de Wheme archeologisch onderzoek verricht door leden van de archeologische werkgroep. Hierbij werden resten uit de IJzertijd tot en met de Nieuwe Tijd aangetroffen (Goorhuis-Wijmans, 1980). Daarnaast werden enkele vuurstenen afslagen aangetroffen, vermoedelijk uit het Laat-Neolithicum. In 1981 is eveneens door de archeologische werkgroep "Het Museum" onderzoek gedaan op het Willinkplein (waarnemingsnummer 7112). Hierbij werden op een diepte van 175 cm-mv scherven aardewerk uit de IJzertijd aangetroffen. Bij een archeologische waarneming tijdens graafwerkzaamheden op het naburige voormalige complex van Bleijdenstein Willink werden uit het esdek scherven aardewerk verzameld met een datering in de Late Prehistorie tot en met de Nieuwe Tijd. Eveneens werden bij graafwerkzaamheden in een bouwput naast de rotonde Groenloseweg/Ravenhorstweg/Singelweg/Meddosestraat scherven aardewerk uit de Bronstijd en IJzertijd aangetroffen². Deze locatie grenst nagenoeg aan het plangebied. De laatst genoemde drie waarnemingen staan niet in Archis vermeld.

2.4 Archeologisch verwachtingsmodel

Op grond van de bekende geologische, landschappelijke, aardkundige, archeologische en historische gegevens in en rond het plangebied kan de archeologische verwachting worden bepaald. De archeologische verwachting van het plangebied valt samen met de verwachting van RAAP (2009) en de archeologische beleidsadvieskaart van Winterswijk. Dit houdt in dat er voor het plangebied een hoge trefkans is op archeologische waarden voor de periode van het Mesolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Eventuele archeologische resten bevinden zich in het dekzand onder de bouwvoor die tussen de 50 en 70 cm dik is. Eventuele archeologische resten kunnen bestaan uit vuursteenconcentraties of haardplaatsjes uit het Mesolithicum, nederzettingenresten, resten van erven en huisplattegronden uit de periode vanaf het (Laat) Neolithicum tot en met de Late Middeleeuwen en resten van kleiwinning c.q. dumps van pottenbakkersafval en steen- en pannenbakkerijen uit de periode van de Late Middeleeuwen tot en met de Nieuwe Tijd.

Tabel 1: Archeologische verwachting plangebied Groenloseweg Winterswijk

Periode	Verwachte vindplaatstypen	Verwachte grondlaag (diepte)
Late Middeleeuwen - Nieuwe Tijd	Dumps, restanten van veldovens	in of direct onder de oude akkerlaag
Romeinse Tijd - Vroege Middeleeuwen	Nederzettingsterreinen	direct onder de oude akkerlaag
Bronstijd - IJzertijd	Nederzettingsterreinen, urnenvelden, resten van smeedhaarden, meilers	BC-horizont en top van de C-horizont
Mesolithicum-Neolithicum	Nederzettingsterreinen, jachtkampen, vuursteenvindplaatsen	Top van de C-horizont

¹ Mondelinge mededeling van Jan Goorhuis.

² Ibid.

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

Afbeelding 9. Oude foto van een Standvoetbeker uit de collectie van het Rijksmuseum van Leiden (RMO), afkomstig uit Winterswijk. Exacte herkomst niet bekend.

3 Conclusie en aanbeveling

Op grond van de bestudeerde bronnen kan geconcludeerd worden dat het plangebied een hoge trefkans heeft op archeologische resten vanaf het Mesolithicum tot en met de Nieuwe Tijd. Het is niet bekend of met de aanleg van de Tricotfabriek in 1890 archeologische resten verloren zijn gegaan. Volgens de archeologische werkgroep van Winterswijk ("Het Museum") is de ondergrond van het plangebied nog grotendeels ongeroerd en zijn er in de directe omgeving aanwijzingen voor archeologische vindplaatsen met een datering in de Bronstijd en IJzertijd. De mate van intactheid van het bodemprofiel is daarom maatgevend voor de trefkans op archeologische waarden.

De aanbeveling luidt om in geval van planvorming en voorafgaand aan vergunningverlening voor de geplande bouwactiviteiten verkennend archeologisch veldonderzoek uit te voeren ter plaatse van de geplande nieuwbouw.

In overleg met de Regionaal Archeoloog van Regio Achterhoek is bepaald dat op beide deellocaties (1 en 2) minimaal 5 grondboringen dienen te worden gezet tot 25 cm in de C-horizont (dekzand)³. De boringen worden volgens een driehoeksgrid geplaatst met een edelmanboor (ø 7 cm). De maximale te verwachten boordiepte bedraagt circa 120 cm ten opzichte van het maaiveld. De boorkernen worden gezeefd (bij los gepakt zand) of versneden (bij kleiige afzettingen) en onderzocht op de aanwezigheid van archeologische indicatoren zoals scherven aardewerk, vuursteen, botfragmenten, fosfaten en houtskoolresten. De boringen worden ingemeten ten opzichte van NAP. Op grond van de onderzoeksresultaten zal door MUG ingenieursbureau uit Leek zal een selectieadvies opgesteld worden waarin bepaald wordt of nader onderzoek in de vorm van karterend of waarderend onderzoek noodzakelijk is of niet. Het selectieadvies zal voorgelegd worden aan de opdrachtgever, het bevoegd gezag (gemeente Winterswijk) en diens adviseur (Regionaal Archeoloog Regio Achterhoek).

Verder geldt voor eventuele toevalsvondsten die gedaan worden tijdens de planuitvoering een meldplicht bij het bevoegd gezag (gemeente Winterswijk) zoals vastgelegd in artikel 53 van de Monumentenwet. De resultaten en aanbevelingen uit het bureauonderzoek dienen te worden getoetst en onderschreven door het bevoegd gezag, gemeente Winterswijk (mevrouw. J. Ras) en diens adviseur, de Regionaal Archeoloog van Regio Achterhoek (drs. M. Kocken).

---

³ Advies Regionaal Archeoloog augustus 2010.

Project : Bureauonderzoek Plangebied Groenloseweg 1 te Winterswijk
Kenmerk : EKU/DIR/HAMA/2010079

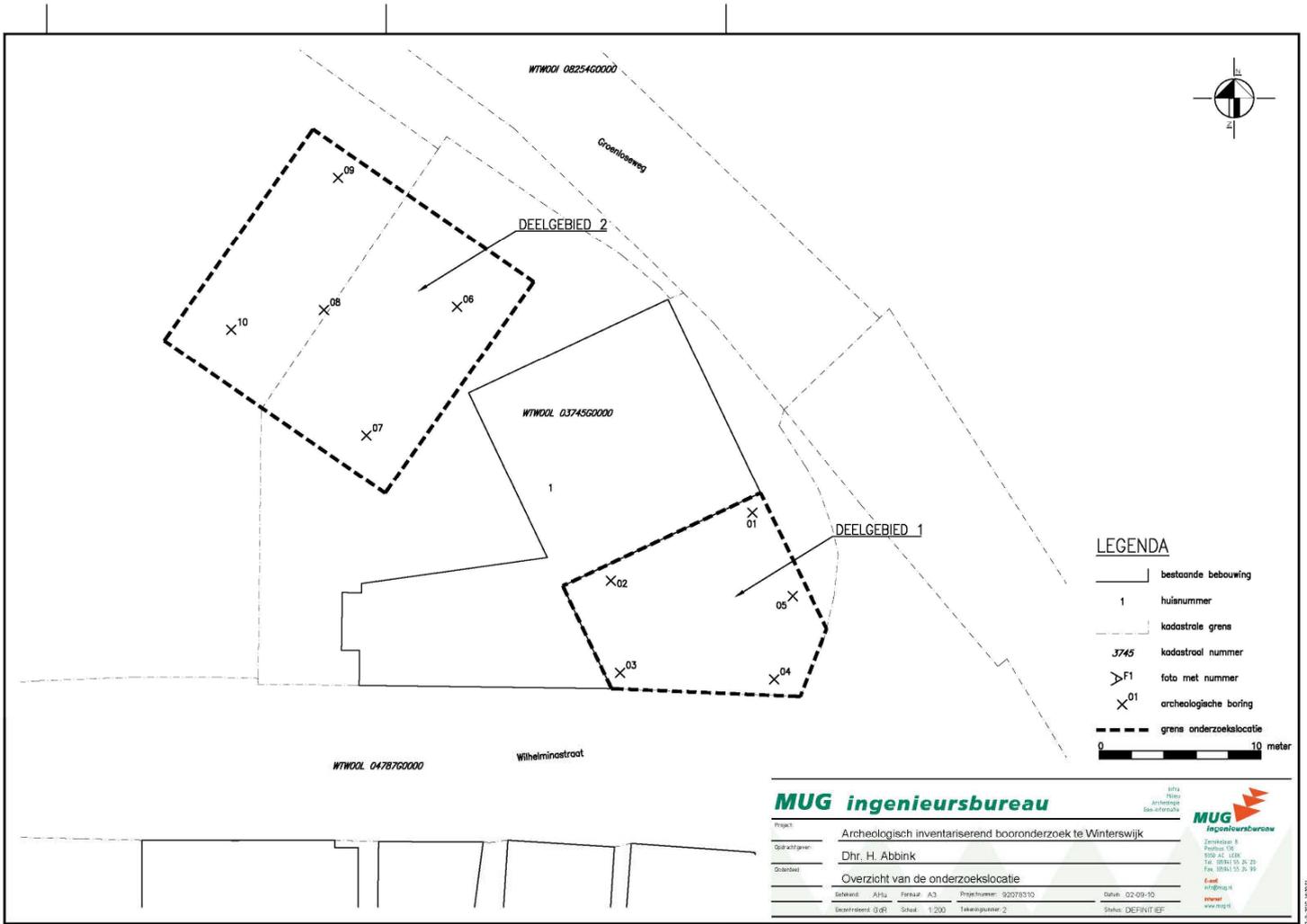
Gebruikte literatuur

- Aa, A.J. van der, 1839–1851. *Aardrijkskundig woordenboek der Nederlanden, bijeen gebracht door A.J. van der Aa, onder medewerking van eenige Vaderlandsche Geleerden*. Gorinchem.
- Bakker, H. de & J. Schelling, 1989. *Systeem van bodemclassificatie voor Nederland; de hogere niveaus*. Wageningen.
- Berendsen, H.J.A., 2005. *Landschappelijk Nederland. De fysisch-geografische regio's*. Assen
- Berendsen, H.J.A., 2004. *De vorming van het land*. Assen (Fysische geografie van Nederland).
- Bijdragen en Mededelingen Vereniging Gelre 1991*. Dl. LXXXII. Winterswijk het Woold.
- Geudeke, P.W., K. Zandvliet & L. Balk, 1990. *Grote Historische Atlas van Nederland 1:50.000, 3 Oost-Nederland 1830–1855*. Groningen
- Godthelp, B., z.j., *Opgegraven Verleden. Artikelen over archeologisch onderzoek in de Winterswijkse bodem*. Winterswijk.
- Goorhuis-Wijmans, A. (red.) et al., 1980. *Mozaiek van Wintereswic. Grepen uit het verleden van Winterswijk*. Vereniging het Museum. Winterswijk.
- Goorhuis-Wijmans, A., z.j. *De Jacobskerk in Winterswijk. Van Ludger tot Revius*. Hervormde Gemeente Winterswijk / Vereniging het Museum. Winterswijk.
- Groenewoudt, B.J. 1994. *Prospectie, waardering en selectie van archeologische vindplaatsen: een beleidsgerichte verkenning van middelen en mogelijkheden*. NAR 17, ROB. Amersfoort.
- Linden, F. v.d., 2009. *Schriftelijke beoordeling bureauonderzoek versie 1.0*. E-mail correspondentie. Winterswijk.
- Mulder, E.F.J. de et al., 2003. *De ondergrond van Nederland*. Groningen/Houten.
- Neefjes, J. en N.W. Willemse, 2009. *Cultuurhistorische Atlas Winterswijk*. RAAP-rapport 1878 i.s.m. Bureau Overland. Weesp. (ongepubliceerd, februari 2009).
- Scholte Lubberink, H.B.G., 1998. *Waardvol Cultuurlandschap Winterswijk: archeologische inventarisatie en verwachtingskaart (Fase A)*. RAAP-rapport 225. Amsterdam.
- Scholte Lubberink, H.B.G., T. Fonds, 2004. *Gemeente Winterswijk een archeologische verwachting- en beleidsadvieskaart bebouwde kom Winterswijk*. RAAP-rapport; 1008. Amsterdam.
- Stegeman, B., 1966. *Het Oude Kerspel Winterswijk*. Arnhem.
- Stichting Staring Advies, 2006. *Inrichtingsplan natuurontwikkeling. Aanvraag Subsidieregeling Natuurbeheer Adams/van der Linden*. Rapportnummer 0605. Zelhem.
- Thanos, C.S.I., 1998; *Ruilverkaveling Winterswijk-West. Archeologische begeleiding kavelaanvaardingswerken fase 2*. RAAP-rapport 364. Weesp.
- Thielen, Th.A.M. et al., 1981. *De Jacobskerk. Winterswijk's mooiste erfstuk*. Vereniging Het Museum. Winterswijk.
- Voortwis, J.B., 2007. *Winterswijk onder het vergrootglas. Micro-geschiedenis van dorp en platteland in de jaren 1500 tot 1750*. Deel 1 en 2. Alkmaar.

Geraadpleegde websites: www.archis.nl; www.kich.nl; www.tricotwinterswijk.com ;
www.watwaswaar.nl; www.wikipedia.org;

Bijlagen

Bijlage 1: Situatietekening van het plangebied met de te onderzoeken deellocaties (1 en 2)

LEGENDA

- bestaande bebouwing
- huisnummer
- kadastrale grens
- kadastraal nummer
- foto met nummer
- archeologische boring
- grens onderzoeklocatie

0 10 meter

MUG ingenieursbureau

Project	Archeologisch inventariserend booronderzoek te Winterswijk				
Opdrachtgever	Dhr. H. Abbink				
Onderdeel	Overzicht van de onderzoeklocatie				
Ontwerp	24/11	Tekening	A3		
Projectnummer	92278310		Datum	02-09-10	
Beoordelaar	G. G. F.	Schaal	1:200	Levensfase	2
				Status	DEFINITIEF

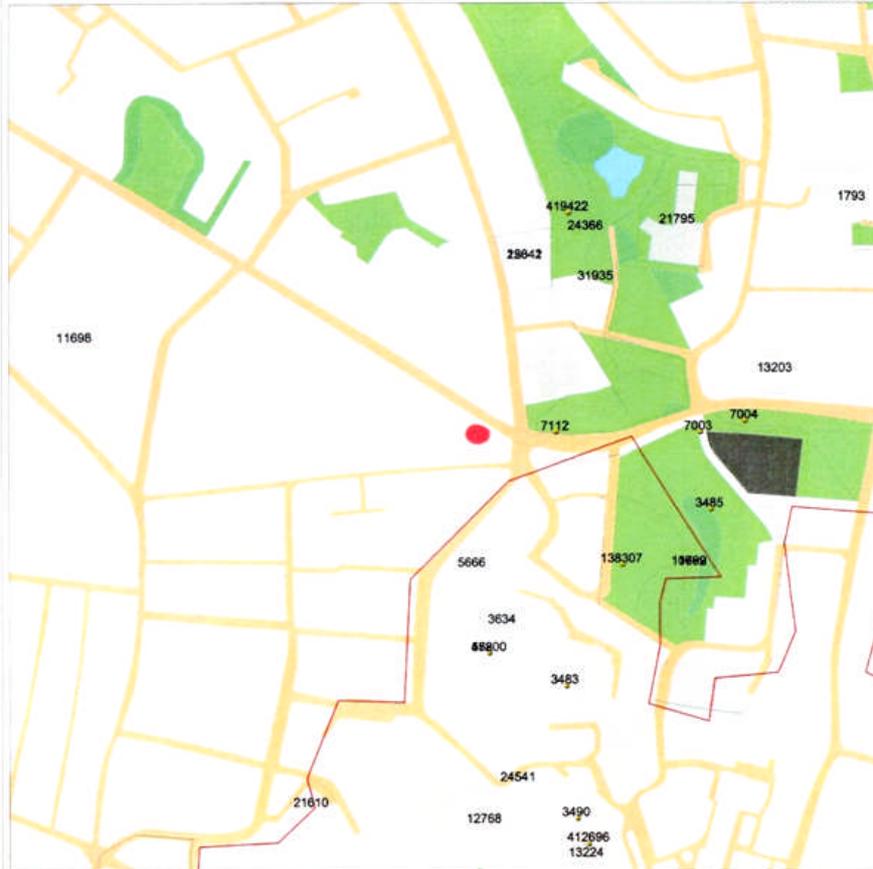
MUG

 ingenieursbureau

 Zandvliet 8

 Postbus 59

 3900 AC LEDE

 Tel. 08941 55 26 20

 Fax. 08941 55 26 99

 E-mail

 info@mug.nl

 www.mug.nl

**Bijlage 2: Archiskaartje van het plangebied
in de bebouwde kom van Winterswijk**

Archeologische verwachting Plangebied Groenloseweg 1 Winterswijk

BO IVO verkennende fase voormalig Tricotterrein

246904 / 444138

246119 / 443353

18-08-2010

drs. E.E.A. van der Kuijl

Legenda

- WAARNEMINGEN
- VONDSMELDINGEN
- ONDERZOEKEN
- MONUMENTEN
- TOP10 ((c)TDN)**
  - bebouwd gebied
  - doorgaande wegen
  - bos
  - bouwtand
  - weiland
  - boomgaard/kwekerij
  - helle
  - zand
  - begraafplaats
  - water
  - overig bodemgebruik
- IKAW**
  - zeer lage treffkans
  - lage treffkans
  - middel-hoge treffkans
  - hoge treffkans
  - lage treffkans (water)
  - middel-hoge treffkans (water)
  - hoge treffkans (water)
  - water
  - niet gekarteerd
- TOP50_CBS ((c)CBS)
- GEMEENTEN
- PROVINCIES

0 100 m

Archis2

Ministerie van Cultureel Erfgoed
Ministerie van Wetenschap, Cultuur en
Media

**Bijlage 3: Overzicht van geologische perioden en lijst met
gebruikte afkortingen**

